

az, aki az ügyben a helyi bizottság eljárásában mint a helyi bizottság tagja részt vett.

A panasz beadásának költsége azt terheli, aki a panaszt beadja. A kir. ítélőtábla eljárása során felmerült költség tekintetében egyébként a 6. és 7. §. rendelkezéseit kell alkalmazni.

A kir. ítélőtábla végérvényesen határoz, határozatát kézbesítés végett az iratokkal együtt a helyi bizottságnak küldi meg. A helyi bizottság a határozat közléséről a 9. §. értelmében gondoskodik.

11. §.

Ez a rendelet kihirdetése napján lép hatályba.⁶³⁾ Budapest, 1936. évi február hó 19. napján.⁶⁴⁾

A „joglépés“-ért való felelősség tanához.

Ismeretes bírói gyakorlatunknak az a tétele, amely a 160. sz. E. H.-ban is kifejezésre jut, amelynek értelmében a törvény által előírt¹⁾ joglépések igénybevételéért a fél kártérítési kereset alá csak akkor esik, ha erre a joglépésre a kérelmező, jogellenes cselekménye adott okot és jogellenes a cselekmény a bűnügyi zárlat elrendelése esetén, ha a bűnügyi feljelentés nyilván alap nélküli volt.

Ez az elvi állásfoglalás jogunk mai alapelveivel már alig hozható összhangba. A határozat kritikája egyetlen mondatba sűrítethető össze: a jog — amíg a fél eljárása nem „nyilvánvaló alap nélküli” — a másik fél szabad megkárosítását védi, ezzel megteremti a megengedett károkozás visszsa fogalmát. A cselekvési szabadság határainak mentől tágabbra való kitolása a mai szociális jogi felfogással nyílt összeütközésben van. A társadalom nagyobb fegyelmezettsége egyre több jogtételben nyilatkozik meg; a vétkességi elv alaprendszere mellett akár egyenrangú tényezőként, akár párhuzamos elvként, a vétklen felelősségi elv

⁶³⁾ A rendelet a Budapesti Közlönynek 1936. évi február hó 20-i 42. számában hirdettetett ki. Ugyanott jelent meg a pénzügyminiszternek 480/1936. P. M. sz. rendelete a helyesbítési eljárással kapcsolatos illetékkedvezményekről; utóbbi rendelet értelmében illetékmentes a teherhatárhelyesbítési eljárásban benyújtott minden beadvány, keletkezett irat — a meghatalmazás kivételével — és hozott határozat; feltelesen illetékmentes pedig minden olyan bizonyítvány, másolat (kivonat), amelyet a teherhatárhelyesbítési eljárásban való felhasználás céljából állítanak ki mindaddig, amíg azt más célra fel nem használják.

⁶⁴⁾ Az 1800/1936. I. M. rendelet mellékletét képező „Kérvény-mintát” lásd a 218. lapon.

¹⁾ Vigyázz a szóra: előírt és nem pl. „megengedett”.

egyre erősödőben van és mindjobban szaporodnak azok a jog-tételek, amelyekben a véltlen felelősség elve szólal meg. A véltlen felelősség elvének a magyar jogban való terjedéséről számol be Dr. Sebestyén Péter az „Ostrecht” című lapban közzétett német nyelvű tanulmánya. A jognak ezzel a fejlődési tendenciájával szemben, amire Marton Géza mutatott rá igen élesen, bár itt-ott túlzott értékeléssel úgy a Polgári Jogban, mint a Magyar Jogászegyletben megtartott előadásában. Az E. H. álláspontja még a régi domináló, elvi kizárólagossággal érvényesült merev „vétkességi elv”-nek is nem a legszélsőbb foka, hanem ennek torzítás-számba menő túlzása. A vétkességi elv értelmében a gondatlan-ságért is feleltet a jog és a culpa a gondatlanságot is magába foglalja. Az E. H. szerint a felelősség megalapozására a gondatlan-ság nem is elég — az eljárás „nyilván alap nélküli” igénybe vételéig a gondatlanságot jóval meghaladó többlet szükséges és a kettő közötti távolság olyan szabad zóna, — amely bár a gondatlanság Rubiconján túl — de a kártérítési felelősségen in-nen esik. A gondatlanság ma általában felelősségi alap — és még az ingyenes ügyletek körében is a gondatlanság felelősség-gel jár, bár „enyhébb megítélés alá esik”. (MMT. 1624. §-a a szivességből, ingyenesen vállalt megbízási viszonyra) ugyanígy az 1334. §. a letéteményesre, 1450. és 1453. §. az ajándékozó felek súlyos gondatlanságért, MMT. 1324. 1325. (a haszonköl-csönbeadó felel „súlyos gondatlanságért”) ezekkel a tételekkel szemben ellenmondóan hat, hogy oly életviszonyokban, amelyek ha nem is visszterhesek, de nem is ingyenesek, a gondatlanság ne legyen elegendő a magánjogi felelősségre. — hanem ennél messzebbmenő — fogalmazásban a szándékos vétkességig el nem érő, a tartalmilag mégis csak a szándékos vétkességgel egy-értékű tényállás, a „nyilván alaptalan” joggyakorlás kívántas-sék meg a felelősség alapjául.

A 160. sz. E. H. álláspontja — amennyire áttekinthető — irodalmunkban alig talált támadásra. Annál kötelezőbbnek érezzük a kritika szükségét, amelyet egy újabb kúriai határozat is aktuálissá tesz.

A Kúria P. VI. 2095/1935. számú határozata elutasítja a felperesnek elmaradt keresménye iránti követelését elutasító tá-b-lai ítélet ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmét. A kereset a háztulajdonos ellen azon az alapon támasztott kárigényt, hogy a háztulajdonos a bérfuvarozó autóját törvényes zálogjog jog-címen visszatartotta és csak akkor adta ki az autót, amikor a bíróság jogerősen döntött, hogy a visszatartásra a háztulajdo-nosnak joga sem volt.

A kúria szerint „alperes az autót törvényes zálogjoga alap-ján, vagyis törvényesen megengedett jogérvényesítése céljából tartotta vissza. Ez oly joglépés, amelyért az alperes annak da-cára sem tartozik kártérítéssel, hogy a felperes által ennek ha-

tálytalanítására igénybevett előterjesztés és per később reá-sikeresen végződött." A határozat a „joglépés” megemlítésével nyilván a 160. sz. E. H.-ra kívánt reatámaszkodni.

Kísérreljük meg, hogy jogrendünk alap gondolatát az egyes jogtétel tartalmai vizsgálatából vonjuk ki — az analogia iuris kutató módszerével.

Qui iure suo utitur, neminem laedit. A római jognak ez a híres tétele a cselekvési szabadság álláspontján van. A tétel tekintélyét azonban számos tételes szabály kikezdte — úgy hogy a tétel épen a bizonytalan határesetekben — mikor szükség volna rá — mondja fel a szolgálatot. De az úgynevezett „joglépésért” való felelősség kérdésében arra a különbségre kell utalnunk, hogy a suo iure utitur esetében nem supponált, vélt jogról, hanem valóságosan fennálló, a bírói döntés szerint is létező jogról van szó — amíg a joglépésért való felelősség aktualitása azzal nyílik meg, hogy a szóbanforgó „jog”-ról a bírói döntés azt állapítja meg, hogy ez a jog nem áll fenn, vagyis már nemcsak, hogy vélt feltételezett jogról volna csupán szó, hanem a bírói döntés által megbizonyosodottan nem létező, fenn nem álló jogról. Az iure suo utitur esetén valóságos jog-érvényesítéséről, a joglépésért való felelősség esetén nem létező jog „érvényesítéséről” van szó. Ezzel függ össze, hogy a „jogérvényesítés” kifejezés kettős értelmére mutassunk rá. A jogérvényesítés jelentheti az anyagi magánjogi jogosultság gyakorlását, de jelentheti a bíróság előtti „érvényesítés”-t, a bírói fórum igénybevitelének lehetőségét. Az anyagi magánjogi jogosultság érvényesítése megtörténhetik a bíróság minden igénybevétele nélkül; tulajdonjogomat érvényesítem, gyakorlom, amikor annak gyümölcseit szedem, azzal rendelkezem, amikor mást a tulajdonjog tárgyára való minden idegen behatásától eltiltok, az ellen tiltakozom, amikor követelésemet beszedelem, perenkívüli beszámításra használom fel stb. De anyagi magánjogomat érvényesítem akkor is, amikor a bírósághoz fordulok anyagi jogom érvényrejuttatásáért. Ezen utóbbi esetben az anyagi magánjogi jogosultság érvényesítése cumulóódik egy közjogi jogosultság gyakorlásával, érvényesítésével. Anyagi magánjogom csak akkor tudom érvényesíteni magánjogi értelemben, ha az anyagi magánjogi jogosultságom valóban fennáll; a jogérvényesítés közjogi jogosultsága kimerül a bíróság igénybevehetőségében és megillet arra való tekintet nélkül, hogy fennáll-e a magánjogi jogosultság vagy sem. A qui iure suo utitur tétele a magánjogi joggyakorlásra vonatkozik — tehát a neminem laedit következtetése is — eltekintve a tétel említett tekintély csorbulásától — csupán a magánjogi (bíróiságon kívüli) joggyakorlás jogérvényesítés tényállására szól. A joglépésért való felelősség a közjogi — bíróság előtti alaki jogi — jogérvényesítés, vagyis nem a iure suo utitur tényállása.

A Kúria gyakorlatából a *iure suo utitur* megszorítására hivatkozunk a 159. sz. E. H.-ra, amely eltiltja a mások aránytalan megkárosításával járó joggyakorlást. (Lásd erre vonatkozóan Mészáros Artur tanulmányát: „Visszaélés a joggal”. Polgári Jog IX. évf. 1. szám).

II. A közjogi jogosultság tartalma: „Az állam mindenkinek megengedi, hogy mint ügyfél valamely jogot érvényesítsen, illetve, hogy valamely igény ellen védekezzék: ezt azonban mindenki csak saját felelősségére teheti, azzal a korlátozással, hogy a perjogi intézményeket saját kockázatára veszi igénybe”. (Kovács Marcel II. k. 542. l.) A perköltségviselés tekintetében tehát vitatlanul törvényi szabállyá vált az az elv, hogy a pereskedés közjogi jogosultsága mindenki számára meg van adva — de csak a saját kockázatára. A legközelebbi továbbágazása a kérdésnek: pusztán a perköltség viselésére szorítkozik-e a saját kockázatára való perlés elve, vagy a perköltségviselés az elvnek csak egyik részterületen való megnyilvánulása. Erről a következő fejezetben,

III. A dolog birtokosa a birtok kiadása iránt megperelttől, ahogyan a szokásos stílus *curialis* mondja, a keresetindítástól kezdve „rosszhiszeműnek vélelmeztetik”. Ez a rosszhiszeműségi vélelem — *praesentio iurist et de iure*, amely tehát a jóhiszeműség igazolásával se dönthető meg — nem erkölcsi bélyegzéként hat, nem a római jogban bizonyos peresztes következményeként terhelő *infamia* elhalványult másolata, amely rendeltetését önmagában az *infamissá nyilvánításban* éli ki, hanem a rosszhiszeműségi vélelem csak egy további jogszabályi csatlakoztatás célját szolgálja — nevezetesen azt, hogy a keresetindítástól kezdve a megperelt birtokos a *fructus percepti et percipiendi* kiadásáért is felelős. A keresetindításnak ez a joghatása a rosszhiszeműség vélelmezésének közvetítőül való felhasználása nélkül is reáharítható, aminthogy a szabály közvetlen elrendelése történik meg MMT. 409., illetve 482. §-ában. A perbebozósítás tehát quoad gyümlöcszedés is a kockázat terhét reáharítja a peresztes birtokosra. A keresetindítástól járó kamatmarasztalás (Grosschmid „perkamatja”) szintén egyik következménye az általános elvnek.

IV. A perlekedés kockázatának a perlekedőre háritása maga is egy általánosabb elv eseti érvényesülése. Az általános elv Unger szállóigévé lett kifejezése szerint: a „Handeln auf eigene Gefahr” elve. A perlekedésre való közjogi jogosultságra, a bíróság igénybevételére vonatkozó jogra is helytálló, amit Unger az ipari üzem létesítését megengedő *concessiöna*, engedélyre mond. Die Verwaltungsbehörde kann weder den Willen, noch die Macht haben den Unternehmer zu materiellen Privatverletzungen zu ermächtigen, oder zu berechtigen. Die Autorisation zu einem gewerblichen Unternehmen enthält nicht

die Autorisation zu ersatzfreien Schadenszuführung; die Concession ist kein Freibrief zu unverantwortlicher Schadenszuführung. (id. munka 11. lap). Unger igen széles körben tételes jogilag is kimutatja a saját kockázatra való cselekvés elvének jogszabályokban való megtestesítését. A saját kockázatra cselekvés elvének hatályosulását nem lehet azokra a területekre korlátozni, ahol kifejezett szabály ekként rendelkezik; az elv nem egyes jogszabályok által megteremtett „kivétel”, amely a maga mindenkori területére szorítkozik és analog tovább terjesztésre alkalmatlan volna.

V. Szabadalmi törvényünk az előzetes intézkedés által okozható károk biztosítására biztosítéknyújtás elrendelhetését írja elő. De az előzetes intézkedés mellőzhető is „ellenbiztosíték” letétel esetén. A „biztosíték” nyújtási kötelezettség még összhangba hozható a 160. sz. E. H.-tal; a biztosíték szólhat a „nyilván alaptalanul” igénybevett előzetes intézkedéssel okozott kárra, és magából a biztosítéknyújtásból még nem következik, hogy a kár mily esetben, minő előfeltételek fennforgása mellett lesz megtérítendő. Nehezebb összeegyeztetni az ellenbiztosítékot a 160. sz. E. H. álláspontjával. Az ellenbiztosíték nyújtója — a per alperese, vagy vádlottja semmiféle eljárást folyamatba nem tesz, csak védekezik. Ha ez a fél ellenbiztosítékot nyújt, és ezzel az előzetes intézkedés mellőzése révén továbbfolytatja megtámadott cselekményét és utóbb pervesztessé válik, az ő kártérítési kötelezettségén, amelyről kétségtelen, hogy nem a perlekedés, hanem az ő perenkívül tanúsított magatartása a gyökere, aligha fog védekezhetni azzal, hogy védekező joglépését nem „nyilván alaptalanul” eszközölte. Az ellenbiztosíték tehát az okozott kár fedezetéül fog szolgálni és a kártérítési kötelezettség beáll a védekezés „nyilvánvaló alaptalanságának” megkívánása nélkül, be fog állni akkor is, ha felmentő ítélet után felsőbb fokon következik be elmarasztalása. Noha az alsóbíróság felmentő ítélete egymagában is erős indicium arra, hogy védekezése nem volt „nyilván alap nélküli”. A két felelősség ilyen éles elvi elkülönítése nem lehet igazságos. Quod uni iustum, alteri aequum.

V. A tisztességtelen verseny elleni törvényhez kiadott 23800/1934. sz. rendelet, amely az ideiglenes intézkedést szabályozta, 13. §-ában kimondotta, hogy „ha a kérelmezőt jogerősen elutasítják azzal a követeléssel, melynek alapján az ideiglenes intézkedést elrendelték, úgyszintén ha kérelme már előterjesztése idején egyébként alaptalan volt, a kérelmező az ellenfélnek az ideiglenes intézkedés foganatosításával okozott minden hátrányért kártérítéssel tartozik”. Ezen rendelet — amelyet hatályában felváltott 4000/1934. sz. rendelet — tehát a pervesztesség folyamánként a kártérítési kötelezettséget előírja. A kérelem alaptalanságára, mint a kártérítés második előfeltételére:

való utalás, ezen az elrendezésen nem változtat. Ez a rendelet tehát a saját kockázaton való cselekvés álláspontján állott. A ma érvényben lévő rendeletnek ugyancsak 13. §-a a régi szöveg egyébkénti változatlanul hagyásával az utolsó két szót „kártérítéssel tartozik” elejti és e helyett ez a szöveg került: „a magánjog szabályai szerint felel”. Az eddigi önálló rendelkezés helyett egyszerű utalás történik a „magánjog szabályaira”. Codifikatorius szempontból érthető, ha egy rendelet a maga speciális területére szóló szabály megalkotásánál nem akar az általános magánjogi szabályozásnak sem elébe vágni, sem ezzel ellentétbe kerülni. Ezt a célt az óvatos codifikálás el is éri, de csak a némaság, a semmit mondás árán. A régi rendelkezés határozott tartalma helyett kaptunk egy bizonytalan tartalmú utalást.

A versenyjogot illetően utalunk a német felfogás illusztrálására Reimer könyvére: Die Erwirkung einer eintsweligen Verfügung ist für den Antragsteller gefährlich, falls sich ihre Anordnung später als von Anfang an ungerechtfertigt erweist, oder falls sie aufgehoben wird, auch ohne Verschulden den Antragsgegner gemäss § 945 ZPO schadenersatzpflichtig ist. (Wettbewerbs- und Warenzeichenrecht II. k. 819. l.) A továbbiak során Reimer utal, mint a kártérítés legsűrűbb eshetőségére, hogy az ideiglenes intézkedés kedvező elintézése után a kérelmező az érdemi perben peresztes lesz. (Hasonló állásponton van bár az utólagos peresztes említése nélkül Callmann: Der unlautere Wettbewerb 586. l.)

VI. Jogirodalmunkban dr. Harmath Zoltán kitűnő tanulmánya, amely „Ideiglenes intézkedések” címmel a budapesti egyetem magánjogi szemináriumának kiadványaként jelent meg, foglalkozik egy önálló fejezetben az ideiglenes intézkedést kiszeközölő fél felelősségének problémájával. Az ügy érdemét tekintve, Harmath felfogása egybevág a fenti fejtegetésekkel. „Felállíthatjuk tehát a tételt, hogy a veszélyeztetett fél az ideiglenes intézkedést saját veszélyére (szerző is hivatkozik Unger értekezésére) eszközölvén ki, — általában felelős a tárgyilag helytelen hatósági intézkedésnek oly időben való foganatosításából, illetőleg általában kieszközléséből eredő kárért, amidőn az ellenfele, vagy az érdekelt harmadik személy a rendelkezésre álló jogvédelmi eszközeinek sorát még ki nem merítette”. (id. munka 38. l.) Utal Harmath a francia és angol jognak hasonló szabályozására is. De érzékkel bír azon ellentétes irányú szempont iránt is, hogy az intézkedést kiszeközölő, a 160. sz. E. H. nyelven — a joglépést igénybevevő fél felelősségének túlságos megszorítása mellett az intézmény célját téveszti, mert csak a legkivívőbb esetben — amikor tehát a kártérítés kockázata nem fenyeget — fogják a felek az előzetes jogvédelmi eszközt igénybevenni. (46. l.) Ennek ellenére is azzal a zárótétellel válik meg Harmath a témától, hogy a fél vétkekesség nélkül is felelőssé

volna teendő az utólag nem igazolt intézkedésért. Az „elbátor-
talanítás” érvét az estre tartanók helytállónak, ha az alapigény
bírói elismerésére a fél jóhiszeműen számíthatott. A jóhiszemű-
ség azonban itt nem vélelmezhető a fél javára, hanem tárgyi
szempontokkal alátámasztandó. A felelősségnek az elutasítás.
esetére mindenkép való megállapítása a gyakorlat számára két-
ségtelenül könnyen kezelhető szabályt adna — de ha a fenti ál-
lásfoglalással a károsított javára eső igazságérzeti követelmény-
nek kivántuk szószólói lenni, nem akarunk az igazságérzet elől
az intézkedést kieszközlő, a joglépést igénybevevő fél érdeké-
ben sem elzárkózni és ezért az elutasítással megnyíló kártérítési
igény feltételenségén enyhíteni, a kártérítés alól mentesítő zsi-
lípről is gondoskodni kell. Ennek a mentesülési lehetőségnek
a fenntartásával elvileg az elutasítással megnyíló kártérítési kö-
telezettséget statuáló jogszabály felelne meg nézetünk szerint az
osztóigazság szellemének. A 160. sz. E. H. álláspontját minden-
esetre érettnek tartjuk a megváltoztatásra. B. S.

Jogszabályaink módosítása és a 300/1936. M. E. sz. rendelet.

Irta: *Dr. Huppert Leó* ügyvéd.

I. Bár az utóbbi években hozzászoktunk, hogy jelentős ma-
gánjogi jogtételek rendeleti úton helyeztenek hatályon kívül és
a gazdasági élet strukturális változásait rendeleti úton megalko-
tott jogszabályokkal illesztik be a jogrendbe, mégis meglepő-
nek találjuk, hogy oly alapvető szabályokat, mint aminőket a
300/1936. M. E. számú rendelet 2-ik fejezete tartalmaz, előzetes
jogászi megbeszélés nélkül s akként léptet életbe a kormányzat,
hogy az alább érintendő szabályok nem is önállóan, hanem az
értékpapír behozatalt eltöltő s az osztalékszelvények, zálogle-
velek és kötvények szelvényeinek beváltását újból szabályozó
rendelet egyik fejezetében nyernek elhelyezést. Ez a megjegyzé-
sünk nem tisztán szépészeti és technikai kérdéseket érint. Prak-
tikus oka van annak, hogy ezt a jogalkotási rendszert hibáztat-
juk. Gondoljuk csak el, hogy mennyi nehézséget okozott az,
hogy a jogrend helyreállítása után a legkülönbébb pénzügyi
jogi, illetékjogi, sőt magánjogi szabályokat a törvényhozás költ-
ségvetési törvényekben incidentaliter hívotta életre. Ma, alig 15
évvvel ezen jogszabályok megalkotása után, úgyszólván leküzd-
hetelen nehézségekbe ütközik a törvény alkalmazója; amikor
ezeket az idegen cím alatt elhelyezett szabályokat keresi. Ma,
amikor a jogszabály ismerete az azzal foglalkozó számára is
alig jelent többet, mint a jogszabály törvényi vagy rendeleti he-